

# **Gospodarski bilten, Svezak 5, broj 2**

Srpanj 2002

## **Gospodarska reforma i obnova Bosna i Hercegovina**

### **Sadržaj**

1. Strategija za smanjenje siromaštva
2. Konferencija u organizaciji OHR-a i OECD-a
3. Sektor bankarstva
4. Telekomunikacije
5. Sektor energetike
6. Promet
7. Najnovija događanja iz Republike Srpske
8. Privatizacija
9. Socijalni sektor
10. Poreska politika i poreska uprava
11. Proračuni
12. Poljoprivreda
13. Gospodarski pokazatelji u BiH

## **1. Vlada obznanjuje novu strategiju za smanjenje siromaštva**

Surađujući sa Svjetskom bankom, Vijeće ministara i Entiteti preuzeli su obvezu da sačine zajednički pristup kako bi smanjili razinu siromaštva. Zasnovan na na uzroku dokumenta Svjetske banke koji se koristi u preko 40 drugih zemalja Dokument o strategiji za smanjenje siromaštva oslanja se na empirijske podatke do kojih se došlo u mjerenju razine životnog standarda, čime je ustanovljeno da oko 19,1 posto ljudi u Bosni Hercegovini ima dohodak od 1,50 KM dnevno što je ispod crte koja karakterizira siromaštvo. Izvori siromaštva su po nalazima nizak stupanj stupanj aktivnosti i visoku razinu neuposlenosti, neadekvatan sustav socijalne zaštite te kršenje ljudskih prava, a naročito vezano za raseljene osobe. Opći prioriteti ovoga dokumenta su trostruki: 1) poboljšanje ozračja za razvoj poslovanja za domaće i strane ulagače; 2) borba protiv korupcije i 3) ubrzanje integracije BiH u EU. Poboljšanje uvjeta za razvoj biznisa uključuje određeni broj koraka čiji je cilj: uspostavljanje stabilnog makroekonomskog okvira; strukturalne promjene uključujući privatizaciju velikih poduzeća, ojačavanje nadzorne uloge Centralne banke, reformu fondova za zdravstveno i socijalno osiguranje te tržišta rada; osim toga tu su i inicijative za jačanje vanjske trgovine i smanjenje administrativnih prepreka za ulaganja. Borba protiv korupcije dobiva značajnu pažnju, koncentrirajući se na reformu sudstva i novo zakonodavstvo. Integracija u EU i dalje je najznačajnija tema i jedan od najviših prioriteta, uključujući napore za ispunjavanjem smjernica što je već gotovo okončano. Ostali značajni sektori ovoga Dokumenta uključuju poljoprivredu, obrazovanje, zdravstvo, okoliš i informacionu tehnologiju.

U nastojanju da angažira širok spektar društvenih segmenata u ovoj inicijativi Vlada je provela preko 120 rasprava sa predstavnicima privatnog sektora, nevladinih organizacija, stranim ulagačima, predstavnicima sindikata, akademskih krugova članova parlamenata i donatoima. Konkretno teme ovih konsultacija uključivale su teme poput: kako spriječiti egzodus mladih ljudi iz zemlje, razviti privatni sektor, poreski sustav i uspostaviti jednakost polova, osim onih već ranije istaknutih prioriteta.

Naredni koraci vezano za strategiju su početak intenzivne medijske kampanje u srpnju, završetak rada na studijama po sektorima ukolovožu, a onda utvrđivanje konačnog oblika Dokumentu za smanjenje siromaštva za usvajanje kako na entitetskoj tako i na državnoj razini u razdoblju prosinac 2002 – siječanj 2003 godine.

## **2. Konferencija o regulatornom upravljanju u organizaciji OHR-a i OECD-a**

Kao gospodarstvo u tranziciji koje se iz planskog preobražava u tržišno orijentiranu privredu u skladu standardima EU, Bosna i Hercegovina mora stvoriti regulatorne agencije u raznim sektorima. Osnivanje takvih agencija zahtijeva znanje koje se vezuje kako za gospodarske tako i za društvene ciljeve regulacije, dobre strane postojanja regulatornih agencija, potrebu za njihovom političkom i finansijskom samostalnošću itd.

Sve ovo bilo je tema Konferencije o regulatornom upravljanju u organizaciji OHR-a i OECD-a održane u hotelu Halliday Inn 19 travnja u Sarajevu. Regulatorna agencija za komunikacije, regulatorna agencija za bankarstvo i ostali neovisni regulatori predstavljaju sastavni i neizbježni dio transformacije gospodarstva BiH- rekao je Zamjenik visokog predstavnika i Šef ekonomskog odjela pri OHR-u Patrice Dreiski u svom uvodnom govoru na konferenciji. Među ostalim govornicima bili su Predsjedavajući Vijeća ministara Dragan Mikerević, te Zamjenik ministra vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Jadranko Prilić.

Efektivni regulatori predstavljaju preduvjet za privlačenje stranih ulagača i uspješne privatizacije. Ulagači ne žele svoj novac izložiti riziku na tržištima na kojima su propisi elastični, ili gdje se na različite aktere primjenjuju različita pravila. Pomoću regulacije tržišta funkcioniraju, tako što se osiguravaju situacije u kojima prirodni monopoli pružaju usluge po optimalnim cijenama, a u strateškim sektorima poput komunalija, razina se uspostavlja tako što omogućava tvrtkama da funkcioniraju pod pravičnim uvjetima konkurencije.

Glede neovisnosti i odgovornosti regulatora, posao je onih koji utvrđuju politiku da je izrade i to zbog regulatora tržišta. Nakon toga, moraju dozvoliti regulatorima da vrše regulaciju. Regulator je odgovoran potrošačima, poreskim obveznicima i vladi. Sa jasnim mandatom i jasno definiranim parametrima vezanim za diskreciona prava, regulator može održati svoju neovisnost i autoritet, a u isto vrijeme djelotvorno reagirati na smjernice date kroz politiku.

Uspostavljanje djelotvornog regulatornog režima u BiH uvjet je za približavanje europskim integracijama. Kao i kod svih ostalih elemenata vezanih za mapu puta, ne radi se o ispunjavanju zahtjeva za pridruživanje samo da bi bili ispunjeni. Sama provedba politika približava BiH Europi, a istovremeno donosi korist građanima.

Iako je iskazana određena zabrinutost vezana za troškove uspostavljanja takvih agencija, jasno je da je regulacija tržišta u konkretnim područjima poput javnih komunalnih službi, bankarstva itd od suštinskog značaja u upravljanju svake zemlje. S jedne strane regulatorni režimi predstavljaju neophodnost, ali se sa druge moraju ustrojiti tako da budu u skladu sa potrebama i resursima raspoloživim u Bosni i Hercegovini.

Prezentacije sa konferencije mogu se naći na sljedećoj Internet adresi: [www.ohr.int](http://www.ohr.int)

## **3. Bankarstvo i financije**

### **Izmjene i dopune zakonskih akata vezanih za reformu bankarstva idu na parlament**

Nakon sedamnaest mjeseci intenzivnih napora oko izrade nacrt zakonskih akata, u šta su uključeni i stručnjaci međunarodnih organizacija, zvaničnici vladine agencije za bankarstvo i bilateralni predstavnici veleposlanstava izrađen je sveobuhvatan komplet izmjena i dopuna koji su iznešeni na Vladu Federacije za usvajanje u parlamentaranoj proceduri. Te izmjene i dopune koje su sačinjene u namjeri da se spriječe zloupotrebe povjerenja depozitara u budućnosti, što je bio slučaj u bliskoj prošlosti, omogućile bi značajno poboljšanje glede transparentnosti banaka, ograničenja vezano za neodgovarajuću praksu davanja pozajmnica, uvele bi nove zahtjeve u pogledu rada sa sredstvima iz prihoda vlade, i omogućile borbu protiv pranja novca. Nacrti ovih zakonskih akata podnešeni su Vladi Federacije u mjesecu svibnju, a parlamentarna procedura očekuje se prije ljetnih godišnjih odmora.

Priznajući potrebu za usklađenim zakonima iz područja bankarstva kao ključnu komponentu u procesu izgradnje jedinstvenog gospodarskog prostora, radna skupina je u veljači dostavila nacrt teksta Ministarstvu financija Republike Srpske, a zajednička radna skupina u koju su uključeni predstavnici oba Entiteta trenutno vodi konsultacije da bi entitetski zakoni maksimalno bili usklađeni.

Kao što je već i u prethodnom izdanju ovoga biltena rečeno, suštinski uvjet za širenje mogućnosti davanja pozajmnica na komercijalnoj osnovi – što predstavlja temelj za širenje biznisa i otvaranje radnih mjesta, naročito u izuzetno važnom sektoru malih i srednjih poduzeća – jest uspostavljanje pravnog okvira u kome su i prava i strane koja uzima i prava strane koja daje pozajmicu jasno utvrđena i ispoštovana. U tom smislu, u tijeku su intenzivni naponi u izradi takvih zakonskih akata poput zakona o bankrotu, registriranim zalozima i obligacijama (ugovori), čiji se konačni nacrti očekuju u narednih nekoliko mjeseci.

## **4. Telekomunikacije**

Unatoč tome što ne postoji suvremeni pravni okvir, Regulatorna agencija za komunikacije nastavila je sa naporima oko uspostavljanja pro-konkurentnog regulatornog režima za sve učesnike na tržištu telekomunikacija. 4-og lipnja Regulatorna agencija za komunikacije izdala je dozvole za rad trojici operatora fiksne telefonije ( Telekomu Srpske, BH Telekomu, HPT Mostar )što ovim operatorima omogućuje da pružaju usluge u cijeloj zemlji. Da bi postali dostupni kako građanima tako i tvrtkama koje trenutno usluge dobivaju od drugog konkurenta, svaki operator je obavezan da svoju mrežu poveže sa mrežom svojih konkurenata. Pravilo o međusobnom povezivanju koje je na snagu stupilo istoga dana utvrđuje sve za to vezane tehničke detalje. I dozvole i Pravilo o međusobnom povezivanju nalaze se na internet adresi CRA (RAC) [www.cra.ba](http://www.cra.ba).

Vezano za privatizaciju, u doba nastanka ovoga biltena Vlada Federacije Bosne i Hercegovine donijela je odluku da do 10% državnog kapitala u BH Telekomu ( ili 63.460.420 KM) privatizira metodom javnog upisa dionica u toku ljeta. To je uslijedilo nakon odluke Federalne agencije za privatizaciju da će se 67% BH Telekoma privatizirati tenderskom prodajom strateškom partneru, 10 % metodom javnog upisa dionica dok ostatak i dalje ostaje u vlasništvu Federacije. Vlada je istu odluku donijela i za HPT Mostar, ali vrijednost još uvijek nije utvrđena pošto u HPT-u još nije u potpunosti završen proces razdvajanja pošte i telekoma.

## **5. Sektor energetike**

U posljednja tri mjeseca u središtu je bilo donošenje entitetskih zakona o električnoj energiji. Oba nacrti zakona su trenutno u parlamentarnoj proceduri, međutim, još su uvijek potrebni intenzivni naponi oko usuglašavanja prijedloga zakona iz Republike Srpske sa Zakonom o električnoj energiji na državnoj razini i politikom sektora električne energije Republike Srpske uz asistenciju međunarodne zajednice. Zbog nedostatka političke volje u oba Entiteta donošenje ovih zakona sada kasni gotovo 6 mjeseci vezano za projekat Power III. Provedba zakona o električnoj energiji je u tijeku – statuti su u pripremi kao i institucionalni aranžmani vezani za Regulatornu komisiju i Neovisnog operatora sustava.

## **6. Promet**

### **Zračni promet**

Predstavnik Europske komisije za Bosnu i Hercegovinu, Hansjoerg Kretschmer nedavno je otvorio novoobnovljeni kontrolni toranj u Zračnoj luci Mostar, projekt vrijedan 1.35 miliona eura. Kontrolni toranj će biti u punoj funkciji početkom iduće godine nakon donacije EU od dodatnih 1 milion eura za potrebnu opremu. Osoblje potrebno za rad na tornju trenutno se obrazuje u Češkoj republici.

Europska komisija zabrinuta je zbog činjenice što su dva sedmična leta za Mostar iz Dablina otkazana. To znači da nekih 10.000 hodočasnika iz Dablina za Međugorje sada slijeće na aerodrome u Dubrovniku i Splitu, što predstavlja značajne gubitke prihoda za Aerodrom Mostar.

### **Željeznice**

Nakon više od deset godina, 18 lipnja, nastavljen je putnički promet iz Banjaluke za Beograd, preko Republike Hrvatske. Vlak za Beograd prometuje svakodnevno s polaskom iz Banjaluke u 21,50 sati , a dolazi u Beograd u 6,27 sati. Iz Beograda polazi u 15:30 sati a u Banjaluku stiže u 00: 48 sati.

Generalni direktori željeznica iz regiona – od Podunavlja do Jadranskog mora, odlučili su se sastati na Plitvicama, 21

lipnja da bi osnovali radnu skupinu koja će se baviti teretnim prometom. Skupina će predložiti zajedničke smjernice za modernizaciju teretnog prometa u regionu, te kretanje međunarodnih vlakova na liniji zapad-istok da bi povećali razinu putničkog prometa.

### **Cestovni promet**

BiH i Svjetska banka potpisali su kredit u vrijednosti od 30 miliona američkih dolara za upravljanje cestama i sigurnost na cestama, što je odobreno pod uvjetima IDA-e. Ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, Azra Hadžiahmetović i direktor Svjetske banke za BiH Joseph Ingram potpisali su sporazum. Kredit će se koristiti u narednih pet godina za poboljšanje kvaliteta cestovne mreže, uz ko-financiranje entitetskih vlada sa dodatnih 23 miliona KM. Ministrica Hadžiahmetović je nakon potpisivanja rekla da ceste i ostala infrastruktura doista predstavljaju temeljni preduvjet za gospodarski rast pošto stvaraju uvjete za povećanje razine poslovanja.

### **Vodni promet**

Predstavnici Jugoslavije, Hrvatske i BiH, iz pod-skupine za gospodarski razvoj u sklopu Pakta stabilnosti za Južnu Europu suglasili su se oko okvira za akcioni plan vezan za rekonstrukciju i razvoj prometa na rijeci Savi. Ovaj sporazum predviđa suradnju u području planiranja gospodarskog razvoja ove rijeke, zaštitu od poplava, korištenje i upravljanje vodama kao i obnovu okoliša turizam i razvoj.

## **7. Gospodarska reforma u Republici Srpskoj**

### **Kako je Vlada Republike Srpske provela ekonomsku strategiju?**

Narodna skupština Republike Srpske je u ožujku 2001 godine usvojila ekonomsku strategiju kojom se sistematizira proces ekonomskih reformi. Pošto mandat Vlade Republike Srpske ističe, čini nam se da je pravo vrijeme da rezimiramo najznačajnije planove ekonomske strategije i njezine dostadašnje rezultate. Uopće uzevši, većina planova vezanih za zakonska akta ispunjena je a provedba reformi najviše je uznapredovala u smislu stroge proračunske politike, provođenja poreskih propisa, trezora i privatizacije banaka. Detaljnije:

Već smo u poglavlju 2 komentirali **ciljeve u 2001** godini u prosincu – u izdanju Gospodarskog biltena iz prosinca 2001 godine. (Vidi: [www.ohr.int](http://www.ohr.int))

Poglavlje 3 bavi se **makroekonomskim politikom**, a podijeljeno je na monetarna pitanja, poresku politiku, politiku vanjske trgovine i regionalna pitanja. Monetarna i fiskalna politika uključuju:

- Zakon o mikro-kreditnim organizacijama, Zakon o zateznoj kamati, planirane izmjene i dopune Zakona o bankama, planirane izmjena Zakona o agenciji za bankarstvo su usvojeni
- Vlada je osnovala berzu i registar hartija od vrijednosti kao što je i planirano;
- Entitetski Zakon o osiguranju depozita je usvojen, ali nedovoljan broj banaka koji ispunjava potrebne uvjete dovešće do osnivanja jednog tijela za osiguranje depozita na razini države (trenutno je u parlamentarnoj proceduri).
- Zakon o akcizama i porezu na promet usklađen je sa zakonima u Federaciji i Distriktu Brčko, a mehanizam o pripadnosti prihoda po osnovu akciza napreduje;
- Zakon o porezu na dohodak i Zakon o porezu na dobit poduzeća usvojeni su, čime se smanjuju i usklađuju poreske stope a proširuje osnovica;
- Doprinosi za socijalno osiguranje pojednostavljeni su i smanjeni u skladu sa usvojenim Zakonom o doprinosima u namjeri da budu podsticajni pri sklapanju ugovora o radnom odnosu.
- Vlada je značajno pojačala finansijsku disciplinu (primjenom trezorskog sustava, smanjenjem subvencija za tvrtke koje stvaraju gubitke, te prinudnom naplatom poreskih obveza)
- Nacrt zakona o proračunskom sustavu sistematizira finansijske odnose između općina i RS (Očekuje se drugo čitanje zakona).

Narodna skupština Republike Srpske usvojila je Zakon o stranim ulaganjima i Zakon o koncesijama, a Vlada Republike Srpske aktivno je učestvovala u raspravama pri Paktu stabilnosti (u sklopu delegacije Bosne i Hercegovine). Regionalna politika Republike Srpske usmjerena je na jasno definiranje kriterija za razvoj općina.

Poglavlje 4, **Mikroekonomska politika** usmjerena je na privatizaciju:

- Brzina kojom se vrši privatizacija firmi u posljednje vrijeme se povećala, ali se to ne može reći i za strateške firme. Sveukupna sporost procesa privatizacije još uvijek je zabrinjavajuća.
- Gotovo sve banke su privatizirane, ili su spremne za likvidaciju u proteklih godinu i pol dana. Politički motivirane pozajmnice firmama koje posluju sa gubitkom znatno su smanjene.
- Zakon o privatizaciji stanova usvojen je i otprilike 20% stambenog fonda je prodato.

U poglavlju broj 5 navode se ciljevi koje trebaju ostvariti **sektorske politike**: poljoprivreda, infrastruktura i prirodni resursi. Rezultate poljoprivredne politike smatramo skromnim, a značajna ostvarenja vidimo u politici infrastrukture:

- Zakon o željeznicama, Zakon o putevima, Zakon o unutrašnjoj plovidbi te izmjene i dopune Zakona o poštama su usvojeni. Povećana je razina djelotvornosti sektora električne energije;
- Nacrti zakona o električnoj energiji, civilnoj avijaciji, te sektora za gas usvojeni su na Narodnoj skupštini Republike Srpske, i predstoji drugo čitanje.

Poglavlje 6. **Socijalna politika i ulaganja u ljudske resurse** bavi se socijalno ugroženim kategorijama reformama penzijsko invalidskog i zdravstvenog osiguranja, te reformom obrazovanja.

- Zakon o zaštiti djece, Zakon o izmjenama i dopunama zakona o penzijsko invalidskom osiguranju, Zakon o zdravstvenoj komori, Zakon o zaštiti i kontroli prehrambenih proizvoda i predmeta opšte upotrebe te Zakon o izmjenama i dopunama zakona o sanitarnoj inspekciji su usvojeni.
- Programom socijalne zaštite utvrđuju se ugrožene kategorije i uređuju određene subvencije, ali reforma Zavoda za zdravstveno osiguranje uključujući njegovo financiranje i planove za socijalni program koji treba pratiti privatizaciju do sada još nije postigla neke konkretne rezultate.

Poglavlje 7 bavi se **javnim službama, organima vlasti i borbom protiv korupcije**

Zakonodavne reforme i naponi vezani za unutarnju organizaciju Vlade su u toku. U borbi protiv korupcije postignuti su određeni početni rezultati usvajanjem Zakona o pranju novca. Međutim, Zakon o korupciji skinut je sa dnevnog reda.

## **8. Privatizacija**

### **Uopće**

Proces privatizacije u toku posljednjeg kvartala bio je prilično neujednačen u Entitetima i Distriktu Brčko. Primjetno je ubrzanje vezano za rezultate u skupini strateških poduzeća u FBiH i relativna stagnacija kada su u pitanju rezultati iz skupine velike privatizacije, dok je u RS tendencija obrnuta – ni jedno strateško poduzeće nije prodato u posljednjem kvartalu, ali su postignuti ohrabrujući rezultati u velikoj privatizaciji. U Brčkom, prva je tvrtka konačno uspješno prodana, što je, za nadati se, dobar znak za privatizaciju u distriktu. Uopće govoreći, treba priznati da je teško privući strane ulagače koji su spremni preuzeti financijske rizike u Bosni i Hercegovini pod okolnostima koje vladaju u zemlji, a pogotovo u predizbornom periodu.

### **Federacija Bosne i Hercegovine**

Sa šest novoprodanih strateških tvrtki prodanih u prošlom semestru imamo ukupno 13 uspješno privatizovanih tvrtki, što se može smatrati rezultatima koji obećavaju. Još deset firmi iz ove kategorije su pred prodajom i očekuje se da će do prodaje doći do kraja godine. Takav rezultat bio bi u skladu sa predviđanjima da će 40% strateških firmi preći iz javnog u privatni sektor do kraja 2002 godine. U tijeku mjeseca svibnja, kredit namijenjen za tehničku pomoć u privatizaciji, mehanizam koji je predložila Svjetska banka, prihvaćen je u parlamentu, i sada funkcioniра. Stručnjaci Svjetske banke koji su dodijeljeni za rad na strateškim firmama konačno će početi sa radom i jedna od prvih firmi čiju je pripermu vršila Svjetska banka, možda će biti privatizirana do kraja godine.

Jedan novi aspekt u privatizaciji velikih poduzeća jest i sve veća kupovina tvrtki od strane uprave odnosno uposlenih. U odsustvu strateških partnera ovaj je trend definitivno pozitivan znak povjerenja u budućnost poduzeća na ponudi koje dolazi od ljudi na koje se ovo najviše odnosi. Treći krug javnog upisa dionica za certifikate počeo će 22-og srpnja i trajat će jedan mjesec. Kao što mnogi čitaoci ovoga Biltena već znaju, ovaj javni upis, kao i dva prethodna, odnosi se na prodaju 33% kapitala poduzeća o kojima se radi.

U procesu male privatizacije, 214 poduzeća od ukupno 322 (66%) prodato je do kraja lipnja, što je nešto više od očekivanja najavljenih u prethodnom izdanju ovoga Biltena.

## **Republika Srpska**

Prodaja strateških poduzeća u Republici Srpskoj stagnira i to preokupira predstavnike međunarodne zajednice. Broj uspješnih prodaja do sada su 4 poduzeća, što je daleko ispod očekivanja. Razlozi su različiti, ali najznačajniji su slabe ekonomske perspektive ovoga Entiteta kao i nedostatak dinamike i sredstava i mogućnosti organa vlasti za ovaj segment privatizacije.

Narodna skupština Republike Srpske je nedavno usvojila novi Zakon o otpisu potraživanja.

Ovo se uglavnom odnosi na dugovanja poduzeća za koje postoje male šanse da će biti isplaćena, a predstavljaju stvarno opterećenje za već ionako dugovima opterećene firme. Dozvoljavajući ovakvu selektivnu mogućnost, Republika Srpska namjerava podstaći proces privatizacije i rasteretiti početne bilance poduzeća o kojima je riječ.

Kao što je gore pomenuto, rezultati procesa privatizacije nešto su bolji u području velike privatizacije u okviru koje je u potpunosti prodato 154 (24%) od ukupno 648 firmi. Što se tiče firmi iz male privatizacije, dinamika privatizacije se održala i prodato je 45% do kraja lipnja, najviše za gotovinu i staru deviznu štednju.

Vladi Republike Srpske skrenuta je pažnja na sporost privatizacije i premijer je obećao da će obezbijediti dodatnu podršku Direkciji za privatizaciju u smislu kvalificiranog osoblja i novih prostorijskih.

## **Brčko**

Specijalni status dat Distriktu Brčkom odnosi se i na privatizaciju. Uskladiti privatizaciju između Distrikta Brčko i Entiteta stalna je preokupacija već neko vrijeme u namjeri da se izbjegnu dugotrajni procesi zbog raznih sporova. Konkretno da 55% kapitala nekih brčanskih poduzeća ponuđeno je na prodaju u RS za certifikate što je stvorilo velike probleme kada je DB ponudio te iste firme na prodaju za certifikate ili vaučere za samo 33% od vrijednosti kapitala, što je slučaj i sa FBiH. Da bi proces napredovao i ne bi dalje kasnio prije početka privatizacije, firme u DB se sada nude najprije za gotovinu, a onda putem korištenja mehanizma "fonda manjinskih dioničara" koji je osmislio OHR da bi upravljao dijelom kapitala od 33% rezerviranog za vlasnike vaučera/certifikata. U ovom trenutku se ne predviđa kompenzacija (22%) građana Republike Srpske o kojima se radi.

Ugovor o provedenoj privatizaciji prve kompanije u Brčkom potpisan je krajem juna: Bimal – tvornica biljog ulja – uspješno je prodato austrijskom poduzeću Seed Oil Holdings.

# **9. Socijalni sektor**

## **Mirovinski sustav BiH**

Trenutno u BiH postoje dva mirovinska sustava, u svakom Entitetu po jedan. Kako zvanično gospodarstvo u cijeloj BiH bilježi relativno spor rast, dok se stopa neuposlenosti kreće negdje oko 40% nada za poboljšanjem finansijske situacije umirovljenika još je uvijek mala. Prosječna mirovina u Federaciji je 190 KM a u Republici Srpskoj samo 120 KM. Fond u Federaciji kasni sa isplatom 3.3 mjeseca mirovina iz 2000 godine, a RS 4.5 mjeseca iz iste godine i jedan mjesec iz ove godine. Ne bi trebalo da se stvaraju nova dugovanja sve dok postoji Odluka VP u kojoj se nalaže korištenje racionaliziranog mehanizma, to jest isplata penzija na razini prikupljenih sredstava od doprinosa.

Kako bi se mirovinski sustavi u BiH mogli poboljšati? Jedini način pomoću koga bi se sustavi mogli finansijski ojačati jeste kroz rast same privrede. Mirovine se isplaćuju od direktnih uplata u fondove putem doprinosa po osnovu mirovina koje plaćaju uposlenici. Ekonomski rast i bolji provedbeni mehanizmi čija je svrha da povećaju

broj onih koji vrše uplate doprinosa suštinske su mogućnosti za povećanje priliva u mirovinske fondove. Osim toga, stvaranje jedinstvenog ekonomskog prostora u BiH smanjit će ekonomski disparitet među entitetima a time i finansijski disparitet između dva mirovinska fonda. Kada finansijske situacije dvaju fondova počnu da se približavaju jedna drugoj biti će moguće razmišljati o stvaranju jedinstvenog mirovinskog fonda za cijelu zemlju. Korist i od takve reforme bile bi značajne: dobit bi bila omogućena kroz ujednačavanje razine penzija u Entitetima, a smanjenje troškova ostvareno smanjenjem brojnosti administracije.

## **10. Pitanja vezana za poreze**

### **PORESKA UPRAVA I POLITIKA**

#### **Zakon o poreskoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine**

Nakon dužih nastojanja Federacija Bosne i Hercegovine dobila je novi Zakon o poreskoj upravi, koji je donešen 4. ja 2002. godine, a kao, u velikoj mjeri, rezultat aktivne podrške Premijera Behmena i zamjenika ministra financija Šefike Hafizović i njihove bliske suradnje sa Međunarodnom savjetodavnom skupinom za poreska pitanja i međunarodnom zajednicom.

Pravilnici koji omogućavaju primjenu ovoga zakona su u konačnoj fazi izrade.

Ovim novim zakonom daju se ovlasti potrebna Poreskoj upravi Federacije (slična onima koja već postoje u RS i Brčkom) za osnivanje posebnih specijaliziranih jedinica koje će se baviti istragom velikih poreskih obveznika. Ovim se zakonom i znatno ubrzava rješavanje sporova o porezima, a omogućava i brža naplata neizmirenih dugovanja po osnovu poreza.

#### **Poreska pitanja utvrđena za vrijeme posjeta Ekonomskog odjela OHR-a županijama**

U funkciji velike pažnje posvećene županijskim proračunima u FBiH, ekonomski zavjetnici OHR-a posjetili su svih deset županija u periodu od tri mjeseca. Razgovori su obično vođeni sa županijskim ministrima financija i načelnicima županijskih poreskih ureda.

Pojavilo se nekoliko zajedničkih tema vezanih za oporezivanje, kao mjesto ubiranja poreza na akcize (cigarete, alkohol itd.) tj. prema mjestu proizvodnje/uvoza, a za razliku od mjesta konačne prodaje zbog visoke razine izbjegavanja poreza. Izražena je zabrinutost zbog uspostavljanja stopa poreza na promet i plaću (utvrđenih na razini parlamenta/vlade Federacije), pošto ti porezi predstavljaju prihod za županije. Od 2000. godine, porez na plaću smanjen je sa 15% na 5% a stope poreza na promet smanjene su sa 24% na 20% (viša stopa) i sa 12% na 10% (niža stopa).

#### **Mehanizam o pripadnosti prihoda po osnovu akciza**

8. srpnja 2002. godine entiteti i Distrikt Brčko potpisali su mehanizam o pripadnosti akciza, a u doba nastanka ovoga biltena trebalo je i da stupi na snagu - 15. srpnja 2002. godine. Zajednički napor Svjetske banke, CAFAO-a i uz podršku OHR-a, najznačajniji uvjet za kredit PFSA II (treća tranša) je ispunjen uvođenjem ovoga mehanizma.

Ispravna provedba ovoga mehanizma trebala bi obezbijediti da se porez na akcize plaća samo jednom (upotrebom mehanizma za naplatu) u onome entitetu/ fiskalnoj nadležnosti gdje se vrši potrošnja akciznih roba.

Jedna manje dobrodošla nuspojava ovoga mehanizma je da će, po prvi put, biti potrebno primijeniti formalno različite procedure fakturiranja u međuentitetskoj trgovini, što će za posljedicu imati naglašeno postojanje tri jedinstvena ekonomska prostora u BiH.

#### **Dokument o stavu Međunarodne savjetodavne skupine za poreze o PDV-u**

Međunarodna savjetodavna skupina za poreze sačinila je dokument u kome iznosi svoj stav o PDV-u, za razmatranje Proširene radne skupine za ekonomska pitanja. Radi se o stavu većine a preporučuje se da sa aspekta nadležnosti, čitava BiH bude jedna nadležnost. To znači da PDV treba na isti način funkcionirati unutar jednoga entiteta i u međuentitetskom prometu.

#### **Mikrosimulacija GTZ-a o porezu na prihod**

GTZ je stavio na raspolaganje rezultate svoje mikrosimulacije u Brčkom. Ukratko, radi se o obradi mikroekonomskih podataka raspoloživih u Distriktu Brčko uključujući prihode naplaćenih po osnovu tamo postojećih poreza na dobit poduzeća te lični dohodak građana, u nastojanju da se odrede nove stope poreza za novi kombinirani zakon koji će obuhvatiti oba ova osnova oporezivanja.

Naročita pažnja posvećena je utvrđivanju odgovarajuće stope poreza na lični dohodak da bi se izbjegao gubitak prihoda, ukoliko bi došlo do promjene sustava od 1.siječnja 2003 godine.

U Distriktu Brčko je u siječnju 2002 godine donesen modernizirani Zakon o poreskoj upravi.

### **Zakon o porezu na dohodak**

U Distriktu Brčko GTZ je počeo vršiti mikrosimulaciju vezano za utvrđivanje odgovarajuće stope poreza na lični dohodak ( uzimajući u obzir činjenicu da bi važeći porez na platu trebalo ukinuti ) Rezultati i dalji rad očekuju se u drugom kvartalu 2002 godine.

## **11. Proračuni**

Proračun državne vlade/proračun institucija Bosne i Hercegovine donesen je 30 svibnja 2002 godine. Donesen je po hitnom postupku uz značajnu pažnju međunarodne zajednice. Da proračun nije donesen, značajan preduvjet MMF-a vezan za stand-by aranžman ne bi bio ispunjen. Bez ovoga aranžmana bi čitav niz bilateralnih kredita i donacija za Bosnu i Hercegovinu bio u zastoju.

Državni proračun Bosne i Hercegovine po svojoj prirodi predstavlja bizarnu strukturu. Zbog toga su ekonomski savjetnici Sandrine Petroni i Vedad Ramljak sačinili vizuelnu prezentaciju\* čiji je cilj da ilustrira najznačajnije odlike proračunske strukture BiH kao i organa vlasti BiH te tokova sredstava. Iz analize proračunskih podataka vidi se da oko 60% ukupnog iznosa sredstava za institucije Bosne i Hercegovine ( 292.4 miliona od 492 miliona KM) ide na otplatu duga. To predstavlja otplatu duga entiteta koji obezbjeđuju glavninu proračunskih prihoda za državne institucije. Sama državna vlada ima vrlo malo " vlastitih izvora prihoda " (takse, određene naknade) i ima minimalnu moć oporezivanja. Od oko cca 200 miliona KM za državni proračun (nakon otplate duga), samo manje od 25% potiče iz izvornih prihoda države.

Kliknite [ovdje da vidite prezentaciju o protoku kapitala u BiH](#).

Kliknite [ovdje da vidite pojašnjenje prezentacije](#).

Kliknite [ovdje da vidite legendu](#).

## **12. Sektor poljoprivrede**

Pristup mogućnostima financiranja predstavlja nedostajuću vezu u razvoju sektora poljoprivrede. Primijećeni faktori visokog rizika spriječili su povjerenice da obezbjeđuju potrebne pozajmnice za podršku poratnog oporavka ovoga kritičnog sektora.

Da bi popravila situaciju Europska komisija je nedavno inicirala program kreditiranja za seoska područja u iznosu od oko 5 miliona eura za osnivanje Kreditnih mogućnosti za seoska područja u BiH. Po projektu će biti na raspolaganju iznosi od 5.000-100.000 KM a kamatne stope na komercijalnoj osnovi. Ovim projektom " Sjeme, kapital i kreditne mogućnosti " moći će se koristiti mnogi – povratnici i raseljene osobe u zemlji, poljoprivredni proizvođači, agro industrija, udruženja poljoprivrednih proizvođača, Prijekat uključuje i lokalne bankarske institucije.

Da bi dobili kredit, poljoprivredni proizvođači koji su zainteresirani trebaju sami pripremiti održivi poslovni plan za svoje poljoprivredne projekte. U toj fazi moguća je i pomoć, kroz 16 centara u cijeloj BiH. Kada izrade poslovni plan poljoprivredni proizvođači ili udruge mogu aplicirati kod sljedećih institucija: Raiffeisen ( uglavnom za seoska poduzeća i udruge), MEB, EKI, SINGERIJA i Microfin.

Važno je obavijestiti poljoprivrednike o ovim mogućnostima sada i podstaći ih u poduzetništvu. Mnogi koji

posmatraju događanja u ovome sektoru smatraju sadašenje kamatne stope za poljoprivredne projekte previše opreznim, te bi trebalo sačiniti dobre projekte po uobičajenim kamatnim stopama.

## **13. Ekonomski pokazatelji u BiH za period siječanj 2002 - svibanj 2002**

Izvor: Zavodi za statistiku FBH i RS

| <b>Indikator</b>                                | <b>Federacija BiH</b> | <b>Republika Srpska</b> | <b>BiH (procjena OHR-a )</b> |
|-------------------------------------------------|-----------------------|-------------------------|------------------------------|
| GDP nominalni u 2000                            | 6,698 milijarde KM    | 2,463 milijarde KM      | 9,161 milijarde KM           |
| GDP nominalni 1999                              | 6,141 milijarde KM    | 2,180 milijarde KM      | 8,321 milijarde KM           |
| Nominalni porast 1999-2000                      | + 9,0%                | + 13,0%                 | +10,0%                       |
| Stvarni porast 1999-2000 (minus inflacija)      | +7,8%                 | -0,6%                   | +5,5%                        |
| Indeks u industrijskoj proizvodnji              |                       |                         |                              |
| 05/02 u poređenju sa 2001                       | +4,0%                 | -16,8 %                 | N/A                          |
| 05/02 u poređenju sa 03/01                      | +0,1%                 | -17,0%                  | N/A+                         |
| Indeks maloprodajnih cijena                     |                       |                         |                              |
| 05/02 u poređenju sa 2001                       | +0,2 %                | +1,6%                   | N/A                          |
| 05/02 u poređenju sa 05/01                      | -0,2%                 | +2,7%                   | N/A                          |
| Prosječna neto plaća 03/02                      | 475,34 KM             | 349 KM                  | 429 KM                       |
| U03/02 poređenju sa prosjekom u 2001            | +7,2%                 | +11,5%                  | N/A                          |
| Broj uposlenih 04/02 ( RS 09/01 )               | 309.736 lica          | 219.954 lica            | 610.690 lica                 |
| Broj registriranih neuposlenih 02/02 (RS 05/02) | 277.740 lica          | 144.918 lica            | 422.658 lica                 |
| Broj umirovljenika 05/02 (                      | 287.840 lica          | 181.785 lica            | 469.625 lica                 |
| Prosječna mirovina u 03/02 (RS 12/01)           | 190 KM                | 120,3 KM                | 165 KM                       |
| Uvoz jan-feb 02                                 | 1,128 milijarde KM    | 0,640 milijarde KM      | 1.768 milijarde KM           |
| Izvoz jan-feb 02                                | 0,309 milijarde KM    | 0,169 milijarde KM      | 0,478 milijarde KM           |
| Trgovinski deficit u jan-feb 02                 | 0,819 milijarde KM    | 0,471 milijarde KM      | 1.290 milijarde KM           |
| Pokrivenost uvoza izvozom                       | 27,4 %                | 26%                     | 27%                          |

Ovaj Ekonomski bilten objavljen je u skladu sa ovlastima lorda Paddy-ja Asdhdwn-a, Visokog predstavnika  
 Glavni urednik: Patrice Dreiski, Zamjenik visokog predstavnika i šef ekonomskog odjela, OHR;  
 Tehnički urednik: Almira Kulaglič, Ekonomsko odjeljenje, OHR ( e-mail: [Almira.Kulaglic@OHR.int](mailto:Almira.Kulaglic@OHR.int))